

Zásobníky plynu sú poloprázdne, obchodníci ho pri vysokých cenách radšej predávali hneď, hovorí šéf Nafty

Zdroj: DenníkN

- Nafta má zásobníky plynu naplnené na 56 percent, Pozagas na 46. Vlni bola naplnenosť 89 percent.
- Dôvod? Vysoké ceny na burze spôsobili, že obchodníkom sa viac oplatilo plyn poslať na trh ihneď, ako ho uskladniť na chladný január, hlavne keď si vedeli na ten čas výhodne nakúpiť iný plyn.
- Problém môže nastať, keď bude plynu nedostatok, čo aj reálne hrozí.

Nafta patrí medzi najziskovejšie slovenské firmy. Z tržieb 180 miliónov eur vlni vyrobila čistý profit 80 miliónov. Túto zimu však bude dôležitá z iného dôvodu. Európa má vážny problém s nedostatkom plynu, ktorý sa bude do konca zimy zrejme iba prehľbovať. Celá skupina Nafta aj s dcérskymi firmami je šiestym najväčším skladovateľom plynu v Európe.

Nedostatok plynu je výsledkom prekvapivého hospodárskeho oživenia a vypínania uhoľných a jadrových elektrární, namiesto ktorých sa majú zapnúť plynové elektrárne. K tomu sa pridáva obmedzovanie dodávok ruského plynu, ktorým si chce Rusko zrejme posilniť svoj vplyv na Ukrajine. Generálny riaditeľ Nafty Martin Bartošovič vidí ale skôr problém v prístupe

európskych krajín, ktoré príliš skoro zavrhnú plyn a napríklad znižujú vlastnú ťažbu. Nafta, ktorú z väčšej časti ovláda EPH Daniela Křetínskeho a Patrika Tkáča a z menšej časti štát, by chcela popri skladovaní rozšíriť ťažbu plynu aj na Slovensku. Blokujú im to však environmentálni aktivisti.

Aké máme na Slovensku skladovacie kapacity pre zemný plyn a ako dlho je z nich možné pokryť spotrebu krajiny?

Na Slovensku pôsobia v podstate iba dve firmy, ktoré prevádzkujú podzemné zásobníky zemného plynu. Prvá je Nafta s kapacitou zásobníkov približne 2,6 miliardy metrov kubických. Druhá je firma Pozagas, ktorej zásobníky majú štvrtinovú kapacitu oproti spoločnosti Nafta.

Ako dlho by sme si s takýmito zásobami vedeli vystačiť?

Kapacity, ktorými dnes disponujú Nafta a Pozagas, výrazne preyšujú spotrebu Slovenska na úrovni približne päť miliárd metrov kubických ročne. Nafta a Pozagas majú spolu kapacitu podzemných zásobníkov približne 3,3 miliardy kubíkov, čo je viac, ako potrebujeme. No tu treba zároveň povedať, že my sme v podstate exportér, ktorý predáva služby mnohým zahraničným klientom, najmä veľkoobchodníkom s energiami. Tí plyn predávajú ďalej obchodníkom, ktorí ho potom ponúkajú koncovým zákazníkom. My z tohto portfólia nevieme úplne oddeliť, kto a komu finálne plyn dodáva alebo v ktorej krajine nakoniec skončí.

Keď je spotreba Slovenska päť miliárd a kapacita zásobníkov tri miliardy, znamená to, že spotreba je vyššia ako kapacita zásobníkov, nie?

Áno, no zásobník slúži v podstate na dve veci: prvou je vyrovnanie rozdielov spotreby zemného plynu medzi letom a zimou. V lete je spotreba nižšia, tvorí ju zväčša technologické teplo a prípadne spotreba veľkých priemyselných firiem. Zima je zase obdobie, keď sa spotrebúva podstatná časť objemu zemného plynu. Druhý dôvod, pre ktorý sú zásobníky dôležité, je takzvaná SOS, teda Security of Supply (v preklade Bezpečnosť dodávok). To znamená, že zákazníci by mali mať podľa zákona uskladnené rezervy zemného plynu, aby boli schopní vykryť prípadné mimoriadne situácie. Takú môže priniesť napríklad výrazné ochladenie alebo napríklad problém pri dovoze plynu zo zahraničia.

Aká je momentálne naplnenosť zásobníkov, ktoré máte k dispozícii?

Začnem najprv na úrovni celej Európskej únie, kde sú zásobníky naplnené asi na 61 percent obchodnej kapacity. Pred rokom v tomto čase to bolo 79 percent. Na Slovensku je naplnenosť ešte nižšia, v Nafta je to na úrovni 56 percent a v Pozagase 46 percent obchodnej kapacity, pričom takto pred rokom to bolo 89 % obchodnej kapacity. A to sme ešte iba na začiatku zimnej sezóny. Obdobím najväčšej spotreby, a teda aj najintenzívnejšieho využívania zásobníkov, je druhá polovica decembra až koniec februára.

Minulý rok mohol byť trochu skreslený, keďže v celej Európe bol prebytok plynu. Dalo by sa to porovnať aj s dlhodobým priemerom?

Možné to je, ale tam by rozdiel nebol až taký veľký. Priemerné hodnoty za Slovensko sa pohybujú okolo 80 percent naplnenosti obchodnej kapacity v porovnateľnom období.

Je zároveň pravdou aj to, že zásobníky sa vyprázdňujú nadštandardne rýchlo? Podľa ruského denníka Kommersant to tak bolo v novembri 2021 na úrovni celej EÚ.

Za nás to úplne neplatí. U nás bola ťažba zo zásobníkov v novembri objemovo porovnateľná s

predchádzajúcimi rokmi. Problémom je skôr to, že klienti do zásobníkov nenaplnili toľko, koľko mali zakontrahované, aj keď za skladovacie kapacity zaplatili a rezervovali si ich. U nás vnímame skôr tento problém, platí to však pre celú Európsku úniu.

Má to politický alebo obchodný motív? Rusi čelia kritike, že znižovaním dodávok plynu do Európy sledujú skôr politické ciele.

Za týmto vývojom je viacero faktorov. Nevieť povedať, či túto situáciu Rusi využívajú na svoje politické ciele alebo nie, ale treba sa zamyslieť aj nad prístupom Európy. Severná Amerika a Ázia si povedali, že plyn je síce fosílné palivo, ale zároveň najčistejšie fosílné palivo, ktoré sa bude používať aj v nasledujúcich desiatkach rokov ako prechodné palivo k čistej energetike. Naopak, Európska únia sa tvári, že plyn je škodlivý, špinavý a odmietame ho. Postupne sa tak zatvára ťažba. V polovici budúceho roka úplne zavrú najväčšie kontinentálne ložisko v Holandsku – Groningen. S týmto prístupom Európskej únie súvisí potom aj neochota bánk a investorov financovať ťažbu ropy a plynu. Investičné fondy uprednostňujú financovanie slnečných a veterných elektrární, ktoré však, keď slnko svietiť nebude, nevyrobia žiadnu energiu. Ďalší faktor, ktorý je veľmi dôležitý, je nárast spotreby a ten je zrejmý najmä v Ázii. Čína vo veľkých aglomeráciách zatvára výrobu elektriny z uhlia a nahrádza ju plynovými elektrárnami, aby minimalizovala smog. Pomerne veľký nárast spotreby plynu je aj v Južnej Amerike a výsledkom je vysoký dopyt po LNG. Európska únia má jednu veľkú výhodu, ktorou sú podzemné zásobníky zemného plynu. Ich celková kapacita je približne 100 miliárd kubíkov, čo je cca 20 % z celkovej spotreby EÚ. Ázia má minimálne množstvo podzemných zásobníkov, takže je vyslovene závislá od LNG. V podstate vždy, keď potrebuje plyn, tak preplatí cenu plynu a LNG cargá presmeruje k sebe.

Kde na Slovensku ťažíte a aké množstvá?

Existujúca ťažba na Slovensku prebieha v dvoch lokalitách. Na Záhorí ťažíme primárne plyn a posledné zvyšky ropy. Druhá časť produkcie je na východe Slovensku, tiež v záverečnej fáze. Ťažba plynu je na úrovni 50 – 70 miliónoch metrov kubických ročne. To sú úplne minimálne množstvá, keď to porovnáme s tým, že v 60. rokoch Nafta ťažila 1,5 miliardy plynu ročne.

Dá sa nejako ilustrovať objem 50 miliónoch? Dá sa s tým vykúriť napríklad Záhorie?

Objem 50 – 60 miliónoch kubíkov je napríklad ročná spotreba väčšej firmy, ktorá má výrobu s vyššou energetickou náročnosťou. Možno nejaká výroba skla alebo menšia výroba železa.

Máte identifikované aj ďalšie lokality? V akej fáze ste teraz?

Máme identifikované ďalšie lokality na možnú ťažbu: Záhorie, Trnavu, východné Slovensko. Ako najperspektívnejšia sa javí oblasť severne od Trnavy, kde sa nám podarilo navrátať prvý vrt. Tam sa nachádza zemný plyn a je vyťažiteľný. Stretávame sa však s určitými prekážkami, ktoré nevieme priamo ovplyvniť.

Máte nejaký plán, kedy by ste mohli začať ťažiť, alebo je to beznádejné?

Beznádejné to nie je, ale napríklad pri Trnave situáciu výrazne komplikuje skupinka aktivistov. Často pritom ide o absurdné situácie, pretože mnohí z nich prídu na protest s naftovým autom a doma kúria plynom, takže je zvláštne, ak vystupujú proti rope a plynu. Pozvali sme ich k nám do firmy, chceli sme im vysvetliť, čo a ako robíme. Záujem bol minimálny. Veríme, že sa nám podarí dostať do ďalšej fázy. V Trakoviciach ťažíme plyn od šesťdesiatych rokov. Na predstavu, celé ložisko Trakovice doteraz vyťažilo také množstvo plynu, ktoré by dokázalo zásobovať obce Trakovice a Bučany počas 42 rokov. Robíme to, čo vieme a v čom máme dlhoročné

skúsenosti. Paradoxne, v zahraničí máme tri lokality, kde pôsobíme a sme prijímaní pozitívne. Najväčšia je Ukrajina, ale máme vytypované licencie v Maďarsku a minulý rok sme vrátili aj v Chorvátsku.

Pri Trnave by vám to už malo prejsť?

Prvé dva plánované vrty dala skupinka aktivistov na súd, pričom napadli rozhodnutia okresných úradov, ktoré vydali povolenia na realizáciu prieskumnej činnosti. Snažia sa napádať akékoľvek povolenia od procesných postupov až po technické riešenia, ale v prípade výzvy na komunikáciu a nájdenia spoločného riešenia, je reakcia minimálna, respektíve žiadna.

Môže byť potom z takéhoto vrtu zásobník?

Teoreticky áno, veľa však záleží od podzemnej štruktúry. Všetky vyššie spomínané zásobníky sú vyťažené ložiská, kde bol v minulosti buď plyn, alebo kombinácia ropy a plynu. Na vznik zásobníka potrebujete špecifické vlastnosti horniny. Musí byť čo najpriepustnejšia, aby sme vedeli plyn rýchlo do zeme zatlačiť a potom v zime ho rýchlo vyťažiť.

Ale keď to je na slovenských súdoch, tak to môže trvať roky, nie?

Áno, napríklad na Okresnom súde v Trnave trvalo viac ako rok a pol, kým súd rozhodol. Tomu ešte predchádzali prieskumy v konaní EIA (posudzovanie vplyvov na životné prostredie), ktoré trvali približne 9 mesiacov.

A to je len okresný súd, ďalej to môže ísť na krajský súd, na najvyšší súd a tak ďalej.

Presne tak.

Čiže vám to teoreticky môžu zablokovať do nekonečna.

Cítia zrejme inšpiráciu najmä od západoeurópskych aktivistov, francúzskych či holandských, ktorí na to majú doma vytvorené „kuchárky – návody“, ako robiť zle podobným firmám, ako sme my. A oni sa tým ani netaja. Čiže robiť obštrukcie, pokiaľ im to legislatíva umožní. Spoliehajú sa na to, že to investora omrzí a od projektu upustí. Malo by byť v záujme štátu, aby sme dávali prácu našim ľuďom, využívali vlastné nerastné suroviny a platili dane na Slovensku a nie v zahraničí. Investície môžu dosiahnuť desiatky miliónov eur a my ani náš kanadský partner do toho nepôjdeme, pokiaľ nebudeme mať istotu, že vieme zrealizovať celý projekt od prieskumu až po ťažbu. Chceme všetky kroky robiť v súlade s platnou slovenskou legislatívou a riziko, že pôjde o vyhodené peniaze v prípade, že by nás aktivisti kedykoľvek mohli zastaviť, nechceme podstupiť.

Koľko peňazí sa dá zarobiť na takomto vrte? Ak by sa vám to teraz rozbehlo, koľko by sa dalo odtiaľ ťažiť a aké tržby by vám to mohlo priniesť? Dá sa to odhadnúť?

V peniazoch, nejakých absolútnych číslach sa to nedá teraz povedať. Prvým krokom je seizmické meranie, ktoré je veľmi finančne náročné. Seizmickým meraním sa nájde len geologická štruktúra, tektonický zlom alebo pasca, kde môže byť plyn. Po seizmickom meraní sa realizuje prieskumný vrt, ktorý dokáže potvrdiť prítomnosť plynu v danej lokalite. Až v momente, keď to navrtate a spravíte takzvaný produkčný test, tak viete podľa prietoku a tlaku v ložisku kvantifikovať objemy plynu. No ložiská na Slovensku sú relatívne plytké a ich výdatnosť je v desiatkach miliónov metrov kubických. Môže to byť štyridsať, ale pokojne to môže byť aj viac než sto miliónov metrov kubických. Samozrejme, je to rozložené v čase na 5 až 15 rokov.

Aký podiel na tržbách Nafty mala mať vlastná ťažba plynu?

Ideálne je, aby to bolo okolo 20 percent. Preto sme sa aj vybrali do zahraničia na Ukrajinu a do Maďarska.

Tam to ako vyzerá? Kedy by ste mohli začať ťažiť?

Obe krajiny sú skôr v prieskumnej fáze. Najďalej v procese sme na Ukrajine, tesne za hranicou sa nachádza takzvaná licencia Užhorod. Realizovali sme prvý prieskumný vrt a máme zámer pokračovať aj s ďalšími vrtmi. Sme vlastníkami aj ďalších licencií, ktoré sme získali po výberových konaniach na Ukrajine, na nich robíme prípravné práce. Najreálnejšie vrtanie je práve blízko za slovenskou hranicou. Máme skúsenosti s týmto územím, lebo historicky sme pracovali na rovnakej geologickej štruktúre na východe Slovenska.

Ako vnímate hrozbu vojny na Ukrajine? Aké riziká to pre vás prináša?

Pre Ruskú federáciu sú štáty Európskej únie najväčšími klientmi. Predpokladám, že Európa by sa zachovala veľmi rázne, takže verím, že k nepokojom nedôjde. V tomto momente robíme štandardné aktivity a zatiaľ sme nepostrehli, že by nás táto situácia blokovala.

Vyzerá to tak, že bude studená zima?

Úprimne, toto by sme aj my radi vedeli.

Čo vieme už teraz povedať? November bol asi studený, december, keď sa pozerám z okna, tiež vyzerá byť studený.

Máte pravdu, december sa ochladzuje a ideme nad nejaký realistický scenár. November nebol nadpriemerne studený, skôr podpriemer. Ja to vzťahujem k priemeru ťažby, viem to porovnať s krivkami, ktoré boli rok či dva predtým. Najkomplikovanejšie obdobie je január a február. V decembri bližšie k Vianociam sa spotreba spomalí, ak budú zvyčajné teploty. Od Vianoc alebo pár dní pred nimi až do 6. januára sú skoro všetky fabriky zavreté, takže priemerná spotreba vypadáva a ostávajú domácnosti, teplárne a možno sociálne ústavy, nemocnice. Od 7. januára ďalej, keď naskočí opäť výrobný proces a bude nízka teplota, to môže byť zaujímavé.

Keď bola teplota v novembri priemerná až podpriemerná, ako je možné, že ťažba zo zásobníkov bola väčšia ako minulé roky? Viem, že ste spomínali, že u vás to tak nebolo, ale za celú EÚ áno.

Je to spôsobené vysokou cenou plynu. Ceny sa hýbali medzi 80 a 100 eurami za megawatthodinu. A keď bol január a február lacnejší, veľkoobchodníkom sa oplátilo plyn predať, vybrať zo zásobníka, dodať na trh v novembri a decembri a späť ho kúpiť od iného producenta alebo obchodníka v januári až februári.

Ak by ale výrazne klesli teploty v januári a februári, prípadne v marci, môže byť problém s fyzickým dodaním.

Vieme niečo viac o tom, ako môže vyzeráť odstavovanie fabriek v januári a februári? Čo to bude znamenať pre priemysel? Budú sa odstavovať napríklad chemické fabriky?

Na toto my ako prevádzkovatelia zásobníkov nemáme žiadny vplyv. Je napísaná legislatíva, v ktorej sa vyhlasujú určité regulačné stupne. Vyhlasuje to ministerstvo hospodárstva v spolupráci so slovenským plynárenským dispečingom. Najhorší scenár je v podstate to, čo sme zažili v roku 2009. Myslím, že s tým nikto nepočíta, že by Gazprom prestal dodávať.

Máte nejaký odhad, keby bola studená zima v januári, koľko plynu by asi chýbalo v Európe?

Zodpovednosť je v rukách obchodníkov s energiami. My ako Nafta nevieme, komu je ten plyn určený, či je to pre Slovensko alebo zahraničie, a nepoznáme portfólio klientov daných obchodníkov. Nevieť povedať, či niekto využíva plyn len pre domácnosti alebo aj pre priemyselné firmy. V konečnom dôsledku my slúžime len ako „parkovisko“.

Čo by sa začalo diať, ak by bolo málo plynu v Európe? Hrozilo by, že by sa niektoré krajiny odstrihli od susedných krajín, alebo, naopak, by sa medzinárodná spolupráca posilnila?

Máme takzvané pravidlá solidarity na úrovni Európskej únie, a teda by sme si mali pomáhať. Úprimne, nie je to otestované. V roku 2009 bol problém vo východnej Európe a na Balkáne. Boli tam aj zlé prepojenia a malé zásobníky, ale v západnej Európe bol dostatok plynu. Dnes je taká situácia, že plynu je málo všade. Reálne asi o dvadsať miliárd kubíkov menej než bolo pred rokom. V prípade nejakých kríz by sme sa mali držať pravidiel solidarity. No neviem s istotou povedať, kto sa bude v prípade takejto situácie ako správať.

Prečo má Nafta nadpriemerné zisky?

Podnikanie v oblasti skladovania je infraštruktúrny biznis. To znamená, že na začiatku sa vynaložia veľké investície a následne sú splácané, a je generovaný zisk. Pri tomto type podnikania sa investor pozerá na návratnosť aktív. Okrem toho máme historicky postavené portfólio na dlhodobých kontraktoch, ktoré sme zakontrahovali na aukciách, a podarilo sa nám dosiahnuť dobrú cenu. Dôležité je prísne riadenie prevádzkových nákladov a rovnako aj kapitálových investícií.

Keď sa nejaký investor pozerá na ekonomické výsledky Nafty, nemôže si povedať, že si aj on postaví zásobník?

Hlavné obmedzenie je v dostupnosti geologických štruktúr, čiže v dostupnosti vyťažených ložísk s dobrými parametrami. Aj po vybudovaní zásobníka má samotné fungovanie dlhú nábehovú fázu. Zoberme si napríklad náš posledný najmodernejší zásobník, ktorý sa volá Gajary-báden, s kapacitou pol miliardy metrov kubických pri Malackách. Keď bol už postavený, trvalo štyri – päť rokov, kým sa dostal na kapacitu päťsto miliónov. Prečo? Pretože časový úsek môže byť pokojne sedem – deväť rokov, kým takéto niečo navrtate, postavíte a dosiahnete plánovaný pracovný objem. Do takéhoto projektu sa môžu pustiť naozaj len silní investori s jasnou víziou a veľkými skúsenosťami.

Aké veľké kapacity má Nafta a Pozagas v zahraničí?

Skupina Nafta je dnes šiestym najväčším skladovateľom a prevádzkovateľom zásobníkov zemného plynu v Európe. V roku 2018 sa uskutočnila významná akvizícia troch veľkých zásobníkov v Nemecku s celkovou kapacitou 1,9 miliardy kubických metrov. V Českej republike našu skladovaciu skupinu dopĺňa aj spoločnosť SPP Storage so zásobníkom vo veľkosti približne 580 miliónov kubíkov. Síce je umiestnený priamo za hranicou na Morave, ale je priamo napojený na Slovensko. Jeho funkcia je najmä bezpečnostná, napríklad ak by bol problém so zásobovaním domácností, tak spoločnosť SPP-distribúcia, ktorá sa stará o fyzickú distribúciu zemného plynu na Slovensku, môže distribuovať z neho plyn práve pre domácnosti. Ďalším zásobníkom v skupine je Humbly Grove vo Veľkej Británii, ktorý je vo vlastníctve spoločnosti EP Power Europe, a Nafta tam poskytuje svoje technicko-servisné služby. Ide o menší zásobník, ale momentálne najväčší vo Veľkej Británii. Spoločnosť Pozagas nemá v zahraničí žiadne zásobníky.